

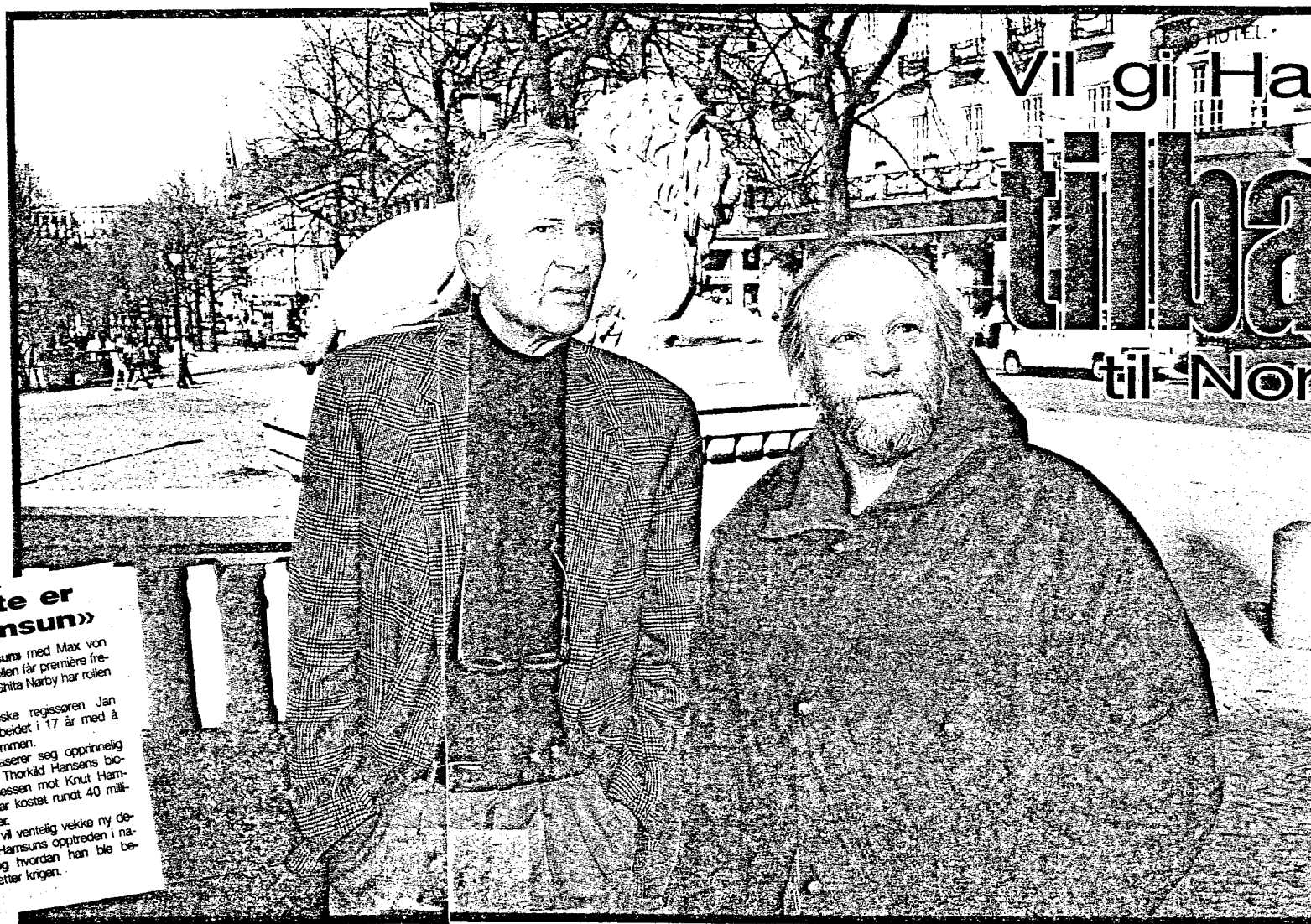
Lørdag 13. april 1996

VG

VG

Lørdag 13. april 1996

BEVEGELSER 45

Vil gi Hamsun tilbake til Norge

Dette er «Hamsun»

Filmen «Hamsun» med Max von Sydow i tittelrollen får premiere fredag. Danske Ghita Nørby har rollen som Marie.

Den svenske regissøren Jan Troell har arbeidet i 17 år med å realisere drømmen.

Filmen baserer seg opprinnelig på danske Thorkild Hansens biografi «Prosessen mot Knut Hamsun» og har kostet rundt 40 millioner kroner.

Filmen vil ventelig vekke ny debatt om Hamsuns oppførsel i nazitiden og hvordan han ble behandlet etter krigen.

FORFATTEREN: Nordmenn har kanskje et litt spesielt forhold til Hamsun, tror Per Olof Enquist, men understreker at reaksjonene mot ham fra det norske folk var fullt forståelig da en meget elsket verdensberømt dikter i folks øyne ble forvandlet til en landsforræder.

KASTER NYTT LYS OVER HAMSUN: De to som har hovedansvaret for en ny måte å se på Knut Hamsun på, instruktør Jan Troell (t.h.) og forfatteren Per Olof Enquist, var i Oslo for å presentere den nye filmen som skal ha premiere neste fredag.

109586

Av JENS HENRIK
STEMLAND og ARNE
IVERSEN (foto)

— Det er kanskje på tide at Norge toner ned den Hamsun som gjorde politiske feilgrep under krigen og gjenoppdager den lysende forfatteren Hamsun.

På den måten tror jeg at filmen kan spille en rolle ved å være med på å gi kunstneren Hamsun tilbake til Norge, på en måte som han fortjener.

Det gjaldt selvfølgelig Knut Hamsun da Per Olof Enquist og Jan Troell i går tok imot VG i elegante Nansensalongen på Grand Hotel.

— Et mycket, mycket vackert og elegant hotell, er de skjönt enige om og er meget forekommende. Vi nikker på Rica-kjendens vegne, og minnes at c'en og a'en i navnet er tillegnet prins og medeier Carl Bernadotte.

Og nå har jo disse svenskene overtatt så godt som hele Knut Hamsun, tenker vi litt småsurt. SAS, Svensk Alt Sammen her også. Begge står sentralt i den nye Hamsun-tiden vi nå går inn i. De har henholdsvis ansvaret for manuskript og for regien av filmen «Hamsun», som om en uke blir sendt ut på markedet i Norge.

Så er det Max von Sydow i tit-

telrollen. Og Ghita Nørby som Marie er dansk. Og dessuten var det selvfølgelig svenskene som gjennom Svenska Akademiet i sin tid sørget for at han fikk Nobelprisen.

Deres oppgave i Norge er selvsagt å selge/forsvare filmverket. Prisverdig nok, for dette er et skandinavisk foretak med både norske, svenske og danske penger. Jo, det er riktig at det er noen svensker med, men Troell trøster oss med at det er da ikke mindre enn 52 norske skuespillere i sving i filmen. Det har han sikkert rett i, uten at det hjelper noe særlig. De kommer liksom i skyggen.

Jo, nordmenn har kanskje et litt spesielt forhold til Hamsun, tror Per Olof Enquist.

— Nei, det kan man ikke stikke under stol, men det er ikke så merkelig. Slik ville det ha vært i alle land om en stor forfatter, nobelpristager og meget elsket verdensberømt dikter, et monument som Hamsun var, om han over en natt — slik det faktisk skjedde — i alminnelige folks øyne ble forvandlet til en landsforræder. Da blir det et traumatisk forhold, mener Enquist.

Forståelig

Man må forholde seg til sannheten når det gjelder Hamsun. Enquist understreker at reaksjonene mot ham var fullt forståelige, men nå er det gått 50 år ...

Var dommen over Hamsun et justismord?

— Det er delte meninger om det. Thorkild Hansen mener det. Personlig mener jeg at Hamsun fikk en fair rettergang. Han hadde en autoritet, og han stilte denne i okkupasjonsmaktens tjeneste. I nesten alle andre land tror jeg han ville ha fått en hardere dom. Nei, jeg har aldri vært opprørt over rettergangen eller dommen over Knut Hamsun.

Enquist argumenterer elegant og saklig rundt Hamsunsaken. Bare da vi nevner Ezra Pound, den amerikanske forfatteren som etter krigen ble sendt hjem fra Italia i et apebur, blir han skarpere.

— De to kan ikke sammenlignes, mener han.

— Pound ble sendt hjem til et sinnssykehus. Ezra Pound var et stort svin som satt på St. Elisabeth i ti år og var sjefideolog for Ku Klux Klan. Nei, det er galt selskap å plassere Hamsun i, mener han.

Pinlig berørt

Det er ikke vanskelig å se at norske myndigheter var pinlig berørt av den gamle norske nasjonalhelten som hadde gjort det han hadde gjort. Men det var akkurat det han hadde.

— De ventet på at Hamsun skulle dø i overskuelig fremtid, men det gjorde han jo ikke. Så endte det med en ganske bisarr

” Personlig mener jeg at Hamsun fikk en fair rettergang. Han hadde en autoritet, og han stilte denne i okkupasjonsmaktens tjeneste. I nesten alle andre land tror jeg han ville ha fått en hardere dom. ”

Per Olof Enquist

rettssak som handlet om erstatningskravet. Det var da norske myndigheter ville dempe ned hele saken, at de bommet, mener Enquist.

De hadde ikke skjont at Hamsun selv ville bli dømt. Han ville ikke bli erklært uskyldig. Han sier det selv: Jeg kryper ikke unna. Det blir feil.

Men dommen førte til en meget hard inndragning. I dag et beløp som tilsvarer mellom 10 og 15 millioner kroner. Det førte for eksempel til at Marie måtte leve på eksistensminimumet i resten av sitt liv og at Nørholm måtte åpnes for turister.

Anga aldri noen

Det skal alltid være proporsjoner mellom forbrytelse og straff, men når det gjelder Marie, kan det diskuteres, mener både Enquist og Troell. Hva var det hun gjorde? Reiste rundt og holdt foredrag i Tyskland. Men det hun gjorde, var å lese hans bøker. Hun omgikk okkupasjonsmakten, men hun anga aldri noen. Hun fikk tre års fengsel.

Når det gjelder Thorkild Hansens påstand om at Marie ble Knuts onde ånd, så nekter Enquist å følge den:

— Ingen kunne påvirke Knut Hamsun, og i hvert fall ikke Marie, slår forfatteren fast. Det var i den sosiale rollen som Hamsuns «ører» at hun fikk betydning. Knut Hamsun var sterkt døvhørt og satt som i glassbolle.